

Un projecte d'impost turístic: la Carta Econòmica Provincial per a Balears de 1955*

ANTONI VIVES REUS

RESUM:

A partir de los años cincuenta, Mallorca y en menor medida Menorca e Ibiza se reencuentran paulatinamente con el turismo europeo. Es en esta coyuntura de recuperación cuándo desde la Diputación Provincial de Baleares se expondrá a finales de 1955 un proyecto de impuesto turístico bajo el nombre de *Carta Económica Provincial para Baleares*. Su objetivo será implantar unos gravámenes en las facturas de las estancias hoteleras, excursiones y visitas turísticas, que permitan el «mantenimiento y fomento del turismo en Baleares». Desde el primer momento, dicho proyecto político se encontrará con una amplia oposición de muchos sectores económicos afectados, la mayoría de los cuales estaban representados por el Fomento del Turismo de Mallorca. En este sentido, una comisión trabajó en la redacción de un escrito de impugnación que presentaría a la institución provincial el mes de febrero de 1956. Poco después, la secretaría de la Diputación Provincial, en su sesión extraordinaria del 22 de marzo de 1956, analizó el escrito, así como las reclamaciones y observaciones presentadas por la Cámara de Comercio, Industria y Navegación de Palma, el Sindicato Provincial de Hostelería y Similares, la Delegación Provincial de Sindicatos de FET y de las JONS, la Asociación de Espectáculos Turísticos de Mallorca y Restaurantes, Hoteles y Cafés SA, y consideró que la oposición a la Carta Económica era general. Finalmente y después de un tenso debate que se había trasladado a los medios de comunicación la iniciativa no prosperó.

Palabras clave: Historia del turismo de Mallorca, impuesto turístico, Diputación Provincial de las Islas Baleares

Abstract:

From the fifties, Mallorca and Menorca and Ibiza lesser extent gradually reunite with European tourism. It is at this juncture when recovery from the Provincial Government of the Balearic Islands will be discussed at the end of 1955 a proposed local tax under the name Provincial Economic Charter for the Balearics. It will aim to instil charges on bills of hotel stays, tours and sightseeing, to enable the "maintenance and promotion of tourism in the Balearic Islands. From the outset, the political project will meet with widespread opposition from many economic sectors, most of whom were represented by the Promotion of Tourism in Mallorca. In this regard, a committee worked on drafting a letter of dispute to be submitted to the provincial institution in February 1956. Soon after, the secretariat of the Provincial Council, in its extraordinary meeting on March 22, 1956, analyzed the letter and the complaints and comments submitted by the Chamber of Commerce, Industry and Navigation of Palma, the Provincial Union of Hotel and Similar, the Provincial Delegation

* Aquest treball fou presentat al *IXè Congrés Internacional de l'Associació Espanyola d'Història Econòmica*, que tingué lloc a Múrcia del 9 al 12 de setembre de 2008.

of Trade Unions of FET de las JONS, the Association of attractions of Mallorca and Restaurants, Hotels & Cafes SA, and found that opposition to the Economic Charter was general. Finally, after a tense debate that had gone to the media the initiative did not prosper.

Key words: History of Majorca's tourism, tourist tax, Diputación Provincial of Balearic Islands

El projecte de Carta Econòmica Provincial per a Balears

La recuperació turística que té lloc durant la dècada dels anys cinquanta, representaria un context idoni per plantejar un projecte d'impost turístic que ajudés a resoldre les insuficiències financeres que suportava la Diputació Provincial de Balears¹. Així, es podrien plantejar inversions a l'àmbit de la beneficència i la cultura, a més de «*dotar las Islas de inmejorables rutas, sanear, mejorar y embellecer los núcleos urbanos, rescatar inmuebles de gran importancia histórica o arquitectónica, lograr que la Provincia sea inmejorable centro de turismo nacional e internacional*».²

La sessió extraordinària de la Diputació Provincial de Balears de dia 22 de desembre de 1955, segons el que estableix l'article 303 de la Llei de Règim Local, aprovà la Memòria i el projecte de Carta Econòmica Provincial. Aquesta Memòria quedà estructurada amb els següents apartats: Descripció de la Província; Economia de Balears; Deures davant el Turisme; Manca de mitjans econòmics per resoldre els problemes que el turisme planteja i suscita; Problemes Econòmics Interns de la Diputació; Mitjans econòmics que es proposa per resoldre el problema; Imposicions que es propugnen; Recaptació dels drets; Distribució dels Ingressos; Aplicació dels Ingressos; Comptabilitat i Capitalització.

En el primer apartat, que correspon a la Descripció de la Província, es fa una breu descripció geogràfica, demogràfica i econòmica de les Balears, on s'evoca la riquesa i bellesa del seu paisatge, l'esplendor d'un clima ideal. D'aquestes afirmacions es pot deduir que l'arxipèlag gaudia d'un marc geogràfic i històric incomparable per a desenvolupar la indústria turística. A continuació reproduïm un fragment que fa esment a aquestes referències³:

La anterior descripción responde a la de cualquier manual de geografía, pero no basta a dar idea de unas islas que, a menos de cien Kilómetros de la Península, se alzan sobre finas arenas, rodeadas de un mar de transparentes aguas y teniendo por dosel un cielo del más puro e intenso azul.

Son islas de tanta belleza que no alcanza la palabra a describirlas ni el pincel del artista a presentarlas, de las cuales se dice:

El Supremo Hacedor al terminar el mundo, al sentirse complacido de su obra, levantó entre sus manos la esfera terrestre, la contempló satisfecho y acercando a ella sus labios, depositó sobre nuestro Globo un beso de amor.

¹ Des d'un primer moment, els dirigents de la Diputació Provincial de Balears tendran clara la importància econòmica del turisme. De fet, el 1955, any en què es plantejarà el projecte d'impost turístic, ja existia una «Comissió informativa d'Educació, Esports i Turisme», formada per Antoni Sampol Fuster de Puigdorffila (president), Antoni Vives Colorado (vocal), Ferran Ramírez Palmer (vocal) i Felicità Fuster Jaume (vocal).

² *Memoria de Secretaría de la Diputación Provincial de Baleares*, Palma, 1955, 25-26.

³ *Impugnación a la Memoria y Proyecto de la Carta Provincial insertos en el B.O. extraordinario de Baleares de 30 Diciembre de 1955*, Palma, 1955, 4.

A impulsos y para recuerdo de dicha caricia surgieron estas Islas de superior encanto y sublime hermosura, Islas que por el inmarcesible favor de que nacieron son UN BESO DE DIOS

A n'aquestes anteriors paraules li segueix una descripció de cada una de les particularitats històriques que disposa cada illa. De Menorca destaquen les seves especials construccions megalítiques d'època prehistòrica i una referència al seu període de dominació anglès, mentre que de Mallorca s'esmenten personatges il·lustres com Ramon Llull o el músic polonès Frederic Chopin. A continuació es detallen alguns dels elements arquitectònics més notables del patrimoni cultural mallorquí, com la Seu, la Llonja o el castell de Bellver. Finalment, i per acabar de lloar aquests monuments, s'assegura que «*Tales son nuestras Islas, perlas del Mediterráneo, favor de Dios, lugar de descanso, centro de turismo internacional.*»

En el segon capítol s'analitza la riquesa econòmica de la província i s'arriba a la ambigua conclusió de que aquestes no són riques però tampoc pobres. De la producció agrícola es desprèn que la riquesa de cereals, llegums, oli, fruites i verdures es deficitària, encara que no així la d'ametlla i garrova. Quan es planteja l'activitat turística, aquesta es contempla com una desigualtat social, afavorint únicament a uns pocs, donat que els guanys i avantatges del turisme no es traslladen a la societat, essent les institucions les grans perjudicades. Aquests contrastos es poden apreciar a partir del següent fragment⁴:

El trabajo intenso y continuo de sus moradores; el ser casi todos los habitantes de sus pueblos, propietarios de una modesta finca urbana o una más o menos pequeña extensión de terreno; el espíritu de empresa de los indígenas; el hecho de que donde existía un puñado de tierra se sembrara un árbol, y donde tal tierra no existía se transportaba a espaldas y se creaba un bancal; el total aprovechamiento del agua de las capas freáticas, para formar regadíos; fueron esfuerzos y fueron sudores que hicieron el milagro de que estas Islas se bastaran, hasta que en riada seguida y continuo aumento llegaron a ellas miles y miles de nacionales y extranjeros, naciendo en esta Provincia el Turismo, que perjudicaba la economía familiar de muchos, enriquecía unos pocos y, al propio tiempo, creaba ingentes problemas a la Diputación y a los Concejos rectores de los Municipios de Mallorca e Islas hermanas, que es preciso solucionar.

A més a més, a tot això se li hauria d'afegir l'existència de tota una sèrie de problemàtiques que anirien connectades amb l'existència d'aquest turisme. La majoria estarien relacionades amb les infraestructures i els transports. Així, els conflictes que generaria el trànsit rodat de vehicles, la manca d'aparcaments o la poca amplària dels camins i carrers serien alguns exemples d'aquestes deficiències. S'obriria d'aquesta manera un interessant debat sobre els deures i obligacions davant el turisme i sobretot qui els ha d'ostentar.

Les reivindicacions en el manteniment i el foment del turisme a les Balears haurien de repercutir en l'embelliment dels pobles, dotar-los d'enllumenat públic, aigua potable, serveis de telèfon, en l'ampliació i pavimentació dels camins, i de tot allò que pogués servir

⁴ *Impugnación a la Memoria...*, 6.

per donar facilitats i comoditats al visitant. També es postula que en el futur s'haurien d'adquirir finques, cases senyorials i palaus amb la finalitat de que no s'abandonin com a conseqüència de la desaparició dels fideïcomisos familiars i les pertinents divisions testamentàries, tal i com demostra el següent fragment⁵:

A más de lo anterior, que es lo más perentorio y más importante (sin pretender establecer un programa exhaustivo) es necesario advertir que la Provincia debe prepararse para adquirir las viejas mansiones de sus casas señoriales -las de los patios inmensos y colecciones preciosas- palacios que en una o varias generaciones sólo serían recuerdo e historia del pasado, pues la desaparición de los mayorazgos, con la obligada división de bienes, deja en imposible a los particulares el conservar y atender tanta riqueza acumulada; y deben también lograrse famosas Alquerías, cual la de <Alfabia>, granjas espléndidas cual la de <Esporlas>, mansiones de singular prestancia cual la de <Raixa>, pues por iguales circunstancias e idénticos motivos a los antes expuestos, amenazan con desaparecer, dejando huérfana a esta bella tierra de principales centros de atracción turística.

El text, no obstant, no fa cas omís de totes les tasques dutes a terme fins al moment, com són les obres i millores realitzades en els ports, carreteres, aeroports i hotels, malgrat que adverteix que el reclam turístic es troba a les platges, ciutats o palaus. És per això que cal dur endavant un esforç provincial i municipal per poder oferir al turista en les millors condicions possibles aquestes belleses.

Es planteja així, la necessitat de treballar en la construcció i ampliació de moltes carreteres amb una finalitat turística. D'aquesta manera, es pal·liarien els embossos a les rodalies dels hotels; s'evitarien les llargues caravanes d'autocars en les principals excursions organitzades i es facilitarien els accessos a llocs molt recòndits i d'extremada bellesa natural per al visitant.

En el capítol dedicat als mitjans econòmics per resoldre els problemes que el turisme planteja i suscita, es fa constar la insuficiència de recursos econòmics que disposen les institucions provincials i municipals de Balears, esdevenint aquest un dels principals motius del projecte. Quant als Ajuntaments, s'apunta com aquests es veuen desbordats per la riada turística, i es veuen incapaços de resoldre els problemes d'aparcament, neteja, seguretat o fluït elèctric. De manera paral·lela, també s'indica com la Diputació Provincial de Balears hauria de tenir cura d'organitzar el turisme balear des d'un punt de vista general i racional.

Els més que evidents problemes de finançament de les institucions i que una part de la riquesa turística no repercuteix en el bé de la comunitat, serien els dos factors que s'haurien de tenir en compte a l'hora de plantejar el projecte de Carta Econòmica Provincial per a Balears, tal i com indica el següent fragment⁶: «*La Diputación y los Ayuntamientos carecen de medios económicos, pues se da el caso, el absurdo caso, de que tanta riqueza turística, no tiene ni el más modesto reflejo en los presupuestos de ingreso de las Corporaciones representantes de la Provincia y los municipios del Archipiélago Balear.*»

⁵ *Impugnación a la Memoria...*, 7.

⁶ *Impugnación a la Memoria...*, 10.

A continuació s'exposen les xifres econòmiques de la riquesa minera, agrícola, industrial i turística, fet que encara argumentaria més el gran pes que havia adquirit el sector terciari en els darrers anys. És doncs la riquesa turística la que presentaria uns majors beneficis i no obstant seria la que no disposa d'una legislació i planificació. Aquesta anterior afirmació queda reflectida a les següents taules:

RIQUESA TURÍSTICA		
Canvi de divises pel Banc d'Espanya	1950	7.126.460'92 ptes.
Canvi de divises pel Banc d'Espanya	1951	28.575.985'02 ptes.
Canvi de divises pel Banc d'Espanya	1952	55.915.031'79 ptes.
Canvi de divises pel Banc d'Espanya	1953	104.717.672'01 ptes.
Canvi de divises pel Banc d'Espanya	1954	117.295.729'20 ptes.

HOTELS I PENSIONS	
Hotels de luxe	4
Hotels de 1.a classe A	9
Hotels de 1.a classe B	26
Hotels de 2.a classe	28
Hotels de 3.a classe	26
Pensions de luxe	7
Pensions de 1.a classe	51
Pensions de 2.a classe	25
Total	186

ENTRADA I SORTIDA DE VIATGERS PEL PORT DE PALMA	
1950	290.669
1951	364.466
1952	364.466
1953	362.779
1954	336.332

ENTRADA I SORTIDA DE VIATGERS PER L'AEROPORT DE PALMA	
1950	74.633
1951	122.459
1952	140.961
1953	177.385
1954	223.941

EVOLUCIÓ DEL MOVIMENT DE VIATGERS A BALEARS	
1950	443.691
1951	572.445
1952	505.740
1953	660.815
1954	676.679

Font: segons dades facilitades per la Comissaria del Cos General de Policia de Palma de Mallorca

A partir d'aquí es planteja el capítol cinquè dedicat als problemes econòmics de la Diputació, en el qual s'exposen dues possibilitats per resoldre les seves insuficiències

econòmiques. La primera, que les institucions estatals augmentin els impostos i la segona, que una part dels beneficis del turisme es reinverteixin a la societat balear. Lògicament, en el projecte es defensaria aquesta segona via com la més factible. A continuació, volem reproduir el fragment on es plantegen aquestes dues opcions que exposa la Diputació per poder fer front a les noves inversions⁷:

Para solucionar tantos problemas se ofrecían a la Diputación dos caminos:

Uno, el solicitar del Ministerio de la Gobernación fijara en el 3 por 100 el gravamen del arbitrio sobre la riqueza provincial; el otro, conseguir de la riqueza turística los medios económicos que a esta Diputación son precisos para cumplimiento de su misión y fines, haciéndolo a través de la proyectada Carta Económica Provincial. [...]

Para la segunda solución, se ofrecían especiales ventajas, ya que nada puede oponerse a que parte de lo que rinda los arbitrios sobre riqueza turística, ingrese en el erario provincial para facilitar la labor encomendada a esta Diputación, liberarla de sus angustias y solucionar sus problemas. [...]

Por todo ello estimando que un 20 por 100 de lo que rinda el arbitrio sobre riqueza turística, basta a esta Diputación para atender, no con impensadas holguras, pero si con suficiencia, las atenciones y cometidos que le están confiados, se resolvió en tal forma que, entre otras tiene la ventaja de reducir a uno sólo los nuevos arbitrios a establecer, y más se resolvió, teniendo en cuenta que, como luego se argumenta, la riqueza turística es, verdaderamente, riqueza provincial hasta la fecha no gravada.

Finalment, i després de plantejar àmpliament els arguments de la nova Carta Econòmica Provincial per a Balears s'exposen, en el capítol setè, les impositcions que gravarien l'activitat turística. D'aquest mode, i cercant la proporcionalitat en la recaptació dels gravàmens es plantegen els drets sobre les facturacions i serveis en els hotels, pensions i residències; els drets sobre les excursions de caràcter turístic i sobre les visites a cases palaus, representacions folklòriques, espectacles naturals o coves, que queden reflectits en els següents quadres impositius⁸:

DRETS SOBRE LES FACTURACIONS I SERVEIS EN ELS HOTELS, PENSIONS I RESIDÈNCIES	
Hotels de luxe	6 %
Hotels de 1a classe A	5 %
Hotels de 1a classe B	4 %
Hotels de 2a classe	3 %
Hotels de 3a classe	2 %
Pensions i residències de luxe	3 %
Pensions i residències de 1.a classe	2 %

DRETS SOBRE LES FACTURACIONS I SERVEIS EN EXCURSIONS DE CARÀCTER TURÍSTIC	
Valldemossa-Miramar-Deià-Sóller-port	de 5 %

⁷ *Impugnación a la Memoria...*, 14.

⁸ *Impugnación a la Memoria...*, 17-18.

Sóller	
Platja de Canyamel-Coves d'Artà	5 %
Monasteri de Lluc-Calobra-Torrent de Pareis	5 %

DRETS SOBRE LES FACTURACIONS I SERVEIS EN VISITES A CASES PALAUS- REPRESENTACIONS FOLKLÒRIQUES-ESPECTACLES NATURALS-COVES	
Visites a cases palaus, representacions folklòriques, espectacles naturals, coves, etc.	15 %

La recaptació de la Carta Econòmica Provincial es planteja oferint el major nombre de possibilitats amb la finalitat de facilitar el cobrament de la mateixa i que aquesta no es converteixi amb una càrrega per a les empreses. A tal efecte s'acceptarien liquidacions mensuals o trimestrals, declaracions jurades, pagaments anuals, etc., quedant tot sotmès al servei de la inspecció provincial de rendes i exaccions.

Pel que fa a la distribució dels ingressos, assenyalar que es diferenciarien les entrades econòmiques procedents dels tres conceptes anteriorment establerts: facturacions a hotels, pensions, residències; excursions de caràcter turístic i visites a cases-palaus-representacions folklòriques-espectacles naturals-coves. A més es faria precís fer participació dels ingressos als Ajuntaments, ja que els hi deriven moltes despeses del manteniment dels paratges turístics, les representacions i espectacles o centres d'atracció. Per això s'estableixen unes participacions en les distribucions dels ingressos d'aquesta Carta econòmica en el següent mode⁹

DISTRIBUCIÓ DELS INGRESSOS OBTINGUTS PER EXCURSIONS I VISITES		
Excursions a Valldemossa-Miramar-Deià-Sóller-Port de Sóller i Alfàbia.	Ajuntament de Valldemossa	60 %
	Ajuntament de Deià	10 %
	Ajuntament de Sóller	15 %
	Ajuntament de Bunyola	5 %
Excursions a Manacor i Porto Cristo amb visita a les Coves	Ajuntament de Manacor	60 %
Excursions a Formentor i Port de Pollença, amb exhibició danses i visites a les Coves de Campanet.	Ajuntament de Selva	30 %
	Ajuntament de Pollença	20 %
	Ajuntament de Campanet	20 %
Excursions a les platges de Canyamel i visita a les Coves d'Artà	Ajuntament d'Artà	10 %
	Ajuntament de Capdepera	40 %
Excursions al monasteri de Lluc i excursió a La Calobra i Torrent de Pareis	Ajuntament de Selva	30 %
	Ajuntament de Escorca	15 %
Excursions a les platges de Paguera i Camp de Mar	Ajuntament de Calvià	15 %
	Ajuntament de Andratx	15 %

El text especifica que el 40 % de l'ingrés dels Ajuntaments no estarà subjecte a cap condició i per tant podrà invertir-se segons la conveniència de cada corporació municipal. Tanmateix, el 60 % restant s'haurà d'invertir en obres, atencions o serveis que serveixin per a l'embelliment dels nuclis urbans i al fet de proporcionar facilitats i comoditats als visitants que passin o circulin pels respectius municipis.

⁹ *Impugnación a la Memoria...*, 19-20.

D'altra banda, la Diputació Provincial estableix un criteri més detallat de l'aplicació d'aquests ingressos. De fet, la institució provincial preveu un pressupost i comptabilitat especial. De totes les partides, la dedicada a infraestructures viàries és la que cobra una major importància. Els pertinents conceptes queden reflectits en el quadre que s'aporta a continuació¹⁰:

APLICACIÓ DELS INGRESSOS DE LA DIPUTACIÓ	
Millora i embelliment de rutes i construcció de noves	45 %
Obres de millora, enllumenat, urbanització, sanejament i embelliment de nuclis urbans	15 %
Per a zones d'interès turístic, expropiacions, paratges pintorescs, adquisició de cases palaus, granges, alqueries, etc.	15 %
Lliure disposició	20 %
Despeses de funcionament, organització de serveis i recaptació	5 %

L'oposició al projecte d'impost turístic per a Balears

La reacció al projecte no es va fer esperar i l'oposició decidida del Foment del Turisme de Mallorca a l'aplicació de la denominada Carta Econòmica Provincial de la Diputació Provincial de Balears enfrontà ambdues parts. En certa manera, el Foment vengué a ser l'entitat abanderada de tot un conjunt d'associacions que s'oposaren a l'esmentada Carta. Així, tant aviat com la Junta Directiva de la associació turística, l'11 de gener de 1956, tingué notícia d'aquest impost turístic s'oposà enviant un estudi i una carta a la institució provincial i comunicant la seva postura al ministre de Informació i Turisme i a la Direcció General de Turisme. A continuació, reproduïm les reaccions i opinions d'aquella reunió¹¹:

El señor Barceló toma la palabra para exponer de forma sintética el contenido de dicha carta publicada por la Excm. Diputación Provincial de Baleares y que supone un pesado gravamen de tipo turístico, sobre los ya existentes y exponiendo su opinión dentro de la esfera de los intereses que la sociedad debe defender, de que la puesta en ejecución de esta carta sería profundamente perjudicial para el desenvolvimiento turístico de las Baleares, toda vez que supondría una nueva elevación de los precios que los turistas tendrían que satisfacer desvirtuándose de forma progresiva la propaganda de

¹⁰ *Impugnación a la Memoria...*, 21.

¹¹ *Llibre Vè d'Actes de Juntes Directives del Foment del Turisme de Mallorca (1950-1956)*, 142v.

atracción turística de Mallorca basada en la baratura de la vida en España. Se acuerda en principio, hacer constar en acta, con el voto en contra a los Sres. Sampol y Vives y la abstención de los señores Planas y Escalas, la oposición decidida del Fomento del Turismo a la aplicación de dicha carta en los términos en que esta redactada, nombrándose el estudio y declaración del escrito que habrá de ser elevado a la Excma. Diputación Provincial dentro del periodo de información pública.

De l'anterior fragment es desprèn que no tots els directius es mostraren en contra de la Carta Econòmica, si bé es veritat que l'oposició fou secundada per una àmplia majoria. Els reunits en aquella sessió eren Gabriel Alzadora López, vicepresident de la Junta d'Obres del Port; Alfons Barceló Barceló, advocat; Josep M. Bauzá de Mirabó, propietari i empresari d'espectacles turístics; Ferran Blanes Boyssen, enginyer-cap del Servei Agrònom de Balears; Andreu Buades Ferrer, representant del sector comercial; Josep Casanovas Obrador, president de la Cambra de Comerç; Josep Cubeles Malapeira, delegat-representant del Sindicat de Hosteleria; Jaume Escalas Real, funcionari de l'Excma. Diputació Provincial; Mateu Ferrer Sureda, representant de la companyia Transmediterrànea; Gabriel Font Martorell, periodista i president de la Associació de Cronistes Esportius de Balears; Gregori Llobera Vicens, censor jurat de comptes; Rafel Martorell Amengual, delegat-representant de les agències de viatges; Onofre Mercadal Oliver, interventor de l'empresa C.A.M.P.S.A.; Manuel Morales Pérez, gerent de Perlas de Manacor S.A.; Joan Muntaner Bujosa, cronista de la ciutat de Palma; Josep Porcel Zanoguera, inspector provincial de Sanitat; Joaquim Quesada Fuentes, industrial i comerciant; Josep Quint Zaforteza-Amat, president de la Cambra de la Província Urbana; Lluís Sainz M. de Bujanda, cap de l'oficina d'informació de la Direcció General del Turisme; Antoni Salvá Torres, contractista d'obres; Antoni Sampol Fuster, representant de l'Excma. Diputació en el si de la Junta; Francisco Soriano Frade, delegat provincial del Ministeri d'Informació i Turisme; Antoni Vives Colorado, membre de la comissió redactora del projecte de referència i representant de l'Ajuntament de Valldemossa.

Una de les primeres mesures que adoptà el Foment fou nomenar una comissió especial encarregada de treballar en la impugnació al projecte de Carta Econòmica Provincial. El grup de persones es desplaçaria a Madrid per tal d'informar a les institucions turístiques estatals dels greus perjudicis que suposaria la seva aplicació a l'illa, i redactaria un escrit d'impugnació que presentaria a la institució provincial el febrer del mateix any.

L'escrit d'impugnació, formulat en defensa dels interessos turístics, era en sí mateix una oposició general a l'essència del projecte. Les causes ja quedaven enunciades en un dels primers paràgrafs del text, on s'argumentava que:

la oposición decidida del FOMENTO DEL TURISMO a la aplicación de dicha Carta, por cuanto su puesta en ejecución sería profundamente perjudicial para el desenvolvimiento turístico de Baleares, toda vez que supondría una nueva elevación de los precios que los turistas tendrían que satisfacer, desvirtuándose de forma progresiva la propaganda de atracción turística de Mallorca, basada en la baratura de la vida en España.

A continuació, s'analitzaren i rebutjaren cada un dels punts del projecte d'impost turístic. Alguns d'ells foren ampliat com una manera més justa d'entendre la realitat, mentre que d'altres simplement meresqueren el descrèdit dels reunits.

En aquest sentit, podem assenyalar, que a l'apartat explicatiu de la descripció econòmica de Balears, es fa referència a l'existència d'altres potencials econòmics d'altres indústries que no són esmentades en el projecte, com són ara les del calçat, l'ebenisteria o teixits i es comenta que *«ni pueden venderse ni alquilarse la diafanidad del cielo, ni las caricias de la brisa marina, ni la albura de los almendros en floración, ni la frescura de las playas ni, menos aún, la calma de nuestras islas.»*

Un dels aspectes en el qual es fa més incidència a l'hora de rebutjar a Carta Econòmica és el tributari, ja que s'afirma que tots els beneficiaris directa o indirectament del turisme (agricultors, ramaders, industrials, hotelers, transportistes, constructors o comercials) ja paguen els seus corresponents impostos a l'Estat, la província i el municipi. Davant aquestes anteriors premisses no seria just pagar uns arbitris quan ja s'estaven abonant.

A més a més, s'afirma que s'ha de tenir en compte l'existència d'una institució estatal, com és la Direcció General de Turisme, que ja ve vetllant pels interessos generals del turisme, gràcies a les percepcions econòmiques dels contribuents. Es plantejaria així un possible conflicte d'interessos entre diferents institucions.

Un altre dels punts forts que emparen l'argument de l'escrit d'impugnació, és l'apartat de si el turisme planteja o no un problema a la Diputació. El grup d'oposició denuncia que les problemàtiques existents en infraestructures i serveis que tenen les entitats municipals no són conseqüència de l'activitat turística, sinó tot el contrari, ja que són aquestes institucions públiques les encarregades d'oferir tals prestacions als ciutadans. Prova d'això és el següent fragment del text d'oposició¹²:

La carencia de fluido eléctrico, la falta de condiciones en pavimentos, la suciedad de vías, la insuficiencia de Guardias Urbanos y de iluminación en las ciudades y localidades en que estas anomalías se aprecien, no son problemas planteados por el turismo, sino problemas que afectan, perjudican y que indiscutiblemente atañen, en primer lugar, a los habitantes de estas Islas, mientras que las autoridades municipales y provinciales tienen el sagrado deber de poner remedio a ello mediante una sana administración de las recaudaciones que soportan los contribuyentes.

Per això, es recalca que no s'han de confondre les necessitats dels residents amb les dels turistes i que en tot cas, aquests darrers ja contribueixen a la riquesa del país, perquè *«el Turismo, beneficia indirectamente a las Corporaciones estatales, provinciales y municipales, facilitándoles ingresos de extraordinaria importancia, y, consiguientemente el primordial deber de tales entidades hacia el Turismo está en fomentarlo»*

A l'hora d'analitzar les dades estadístiques dels moviments de passatgers, sembla ser que tampoc es tendrien en compte, per separat, els desplaçaments dels residents i els

¹² *Impugnación a la Memoria...*, 30-31.

estrangers, així com les entrades i les sortides. És per això que la xifra de 700.000 visitants de 1954 es convertiria en una xifra real de 242.000 turistes.

El Foment del Turisme de Mallorca també comunicà que tenia l'afany de dur endavant una campanya per tota Amèrica i Europa sota l'eslògan de «*Mallorca, vida barata*» i per tant era un altre motiu d'oposició als interessos de la institució provincial, ja que la Carta encarriria els preus dels diferents serveis turístics.

Finalment, es considerà el projecte d'injust i perillós per l'afluència de visitants. A continuació s'adjunten aquestes impressions¹³:

Por esta razón vemos en el proyecto de CARTA PROVINCIAL una inmediata amenaza a la consecución de nuestros propósitos, y si en nuestro celo está oponernos a todo lo que signifique encarecimientos para el turista (que a la postre por lógica repercusión tendrían que soportar nuestros hermanos españoles que nos visitan y los propios baleares que tienen preferente derecho a recrearse mediante los admirablemente organizados circuitos de Turismo) resulta más que justificado el levantarnos con todo respeto aunque con la máxima energía contra la CARTA PROVINCIAL, que injustificadamente como hemos demostrado, pone en peligro este auge turístico que a fuerza de constancia y sacrificio hemos logrado, de forma que podría provocarse, sin proponérselo, una caída vertical en la afluencia de visitantes extranjeros, con el espantoso y subsiguiente desastre económico de tantas industrias nuevas que se han creado con vistas al cliente forastero.

Per acabar, dir que la impugnació conclou amb una explicació en la qual s'assenyala que la implantació de la Carta equivaldria a una catàstrofe per a l'economia balear. Els motius que induïrien a pensar això serien que cada turista hauria de suportar un gravamen personal i directe de 100 pessetes per persona; que no se li ofereix cap contraprestació especial al visitant; que significaria una mala imatge per al turista; que causaria sorpresa i abstenció per als futurs viatgers i que s'estava creant un problema greu que fins aleshores no havia existit.

Les reaccions de la Diputació a l'escrit d'impugnació

La secretaria de la Diputació Provincial de Balears, en la sessió extraordinària del 22 de març de 1956, analitzà l'escrit d'impugnació, així com les reclamacions i observacions presentades dins el termini legal pel Foment del Turisme, la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Palma, el Sindicat Provincial d'Hoteleria i Similars, la Delegació Provincial de Sindicats de FET y de las JONS de Balears, l'Associació de Espectacles Turístics de Mallorca i Restaurants, Hotels i Cafès SA, i considerà que l'oposició a la Carta Econòmica Provincial per a Balears era general.

Acte seguit va fer un balanç de les argumentacions presentades i va voler destacar a nivell general els següents punts: que tenia la capacitat legal de poder assumir tals tasques; que el Foment del Turisme no havia comprès la finalitat ni l'abast del projecte; que era necessari ajudar als ajuntaments doncs volen invertir i beneficiar-se del turisme; que les entrades econòmiques de la corporació provincial eren del tot insuficients; que les despeses

¹³ *Impugnación a la Memoria...*, 32.

que generaria el turista no eren les que es pronosticaven i que moltes altres zones europees com Suïssa, Portugal, Itàlia i Àustria ja venien aplicant les mesures.

La institució provincial també arremeté contra l'actitud de l'entitat turística mallorquina, a l'acusar a n'aquesta de no haver tengut miraments fins al moment en aplicar tota una sèrie de mesures perceptives com taxes o arbitris, acusació que proporcionam a continuació¹⁴: «*Por otra parte, mal puede hablarse de falta de base impositiva por parte de ciertos oponentes al Proyecto de Carta, por cuanto que es precisamente el propio Fomento de Turismo quien viene percibiendo impuestos que gravan actualmente al mismo y sin que se haya podido localizar la disposición legal que así lo autorice.*»

Conclusions

L'escenari del conflicte traspasà allò estrictament oficial i fins i tot es generà un interessant debat social. Els mitjans de comunicació també es feren ressò dels dos posicionaments publicant articles, reportatges o tractant el tema a les seves diferents seccions de cultura o societat. A tall d'exemple, a continuació es reproduïx una nota de la secció "Cotilleos" de *La Última Hora* de l'11 de febrer de 1956¹⁵:

Hablemos del impuesto sobre la nieve. Proponemos un arbitrio blanco, un gravamen sobre el tráfico turístico dado que Mallorca no tenía adquirido en absoluto el compromiso de servir paisajes nevados, por no figurar en el contrato de bellezas naturales. Se impone, pues, que impongamos un impuesto, colmo de la actividad impositiva en que de una manera imponente quedemos todos impuestos.

Un any després, i més concretament durant el mes de juny de 1957, el senyor Rafel Villalonga Blanes (1906-1976) saludà i oferí el seu suport a l'entitat des del seu nou càrrec de president de la Diputació Provincial de Balears. Aquest fet milloraria les relacions amb aquesta institució¹⁶. Després, Villalonga designà al diputat provincial Antoni Sampol Fuster de Puigdorfila per a que representàs els interessos de la institució provincial dins el Foment del Turisme, fet que demostra el bon enteniment aconseguit entre ambdues parts.

Finalment, podem assenyalar que després d'un tens debat la iniciativa quedaria estancada en el temps, no obstant, ja marcaria un precedent important en la història del turisme de les Illes.

¹⁴ *Memoria de Secretaría de la Diputación Provincial de Baleares*, Palma, 1956, 45.

¹⁵ *LA ÚLTIMA HORA* (11 de febrer 1956).

¹⁶ Antoni VIVES REUS: *Història del Foment del Turisme de Mallorca*, Palma, 2005, 239.